

Наукові повідомлення

УДК 911.3.30 (477)

Микола Барановський

СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

Розкрито європейський досвід реформування аграрного сектора та сільських територій, обґрунтовано доцільність його використання для вирішення проблем українського села, проаналізовано еволюцію спільної аграрної політики країн Європейського Союзу упродовж 60-х років ХХ - початку ХХІ ст., охарактеризовано сутність сучасних концепцій реформування сільського сектора України, встановлено причини низької ефективності механізмів підтримки сільського розвитку, визначено ймовірні джерела фінансування заходів стимулювання розвитку сільських проблемних територій України.

Ключові слова: сільські території, сільський розвиток, аграрна політика, сільські депресивні території, регіональна політика

Николай Барановский. СТИМУЛИРОВАНИЕ РАЗВИТИЯ СЕЛЬСКИХ ТЕРРИТОРИЙ: ЕВРОПЕЙСКИЙ ОПЫТ И УКРАИНСКИЕ РЕАЛИИ. *Раскрыто европейский опыт реформирования аграрного сектора и сельских территорий, обосновано целесообразность его использования для решения проблем украинского села, проанализировано эволюцию общей аграрной политики стран Европейского Союза на протяжении 60-х годов ХХ – начала ХХІ в., охарактеризовано сущность современных концепций реформирования сельского сектора Украины, установлены причины низкой эффективности механизмов поддержки сельского развития, определены вероятные источники финансирования мероприятий стимулирования развития сельских проблемных территорий Украины.*

Ключевые слова: сельские территории, сельское развитие, аграрная политика, сельские депрессивные территории, региональная политика

Mykola Baranovsky. STIMULATION OF DEVELOPMENT OF THE RURAL AREAS: EUROPEAN EXPERIENCE AND UKRAINIAN REALITY. *The European experience of reforming of the agrarian sector and rural territories is described, the reasonability of its usage to solve the problems of Ukrainian village is grounded, the evolution of the general agrarian policy in countries of the European Union during the 60s of the 20th – beginning of the 21st centuries is analyzed, the sense of the modern conceptions of Ukraine's rural sector reforming is characterized, the reasons for low efficiency of mechanism of rural development support are defined, the possible sources of financing the measures stimulating the developments of problem rural territories of Ukraine are examined.*

Key words: rural areas, rural development, agrarian policy, rural depressed areas, regional policy.

Актуальність дослідження. Постановка проблеми. Проблема подолання диспропорцій регіонального розвитку є одним із найбільш складних наукових завдань, розв'язання якого знаходиться у сфері компетенції суспільної географії та регіоналістики. Негативні тренди соціально-економічного розвитку окремих територій, які мали місце у середині 90-х років ХХ ст., не лише зберігаються, а й посилюються. Одним із наслідків диференціації регіонального розвитку стало посилення поляризації території країни, від якого потерпають насамперед сільські райони. Проблема порятунку сільських територій залишається актуальною не лише для України, а й для економічно розвинених держав, де також має місце депопуляція сільського населення, міграційний відтік молоді. Тривають пошуки найбільш ефективної моделі розвитку сільських територій в умовах, з одного боку, постійного зниження частки сільського господарства у структурі економіки, з іншого, – загострення продовольчої кризи, обезлюднення сільської місцевості тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Концептуальні положення реформування сільського сектора економіки України, формування політики сільського розвитку, загальні механізми стимулювання розвитку сільських територій викладені у

дослідженнях О. Бородіної, І. Прокопи, . Онищенко, П. Саблука, А. Лісового, О. Павлова, В. Юрчишина. Порівняльний аналіз програм розвитку сільських територій України та Польщі викладений у роботі Д. Крисанова та Л. Удова, окремих країн пострадянського простору – у дослідженнях автора даної статті [1]. Європейські підходи до вирішення проблем сільських територій висвітлені у дослідженні Ю. Губені, А. Краков'я-Баля, Л. Казьміра. Попри це, вивчення та узагальнення світового досвіду розв'язання проблем сільських територій залишається для України важливим та актуальним завданням, оскільки село продовжує деградувати, позитивні тенденції у розвитку аграрного сектора не допомагають у подоланні сільської бідності, безробіття тощо.

Головним завданням даного дослідження є аналіз європейських підходів до вирішення проблем сільських територій, оцінка українських програм розвитку села та нормативно-правових актів, якими регламентуються механізми стимулювання розвитку сільських проблемних територій.

Виклад основного матеріалу. Науковий аналіз діючих в Україні програм соціально-економічного розвитку села, законів і проектів законів України у галузі регіональної та аграрної політики, наукових публікацій свідчить про те, що в нашій державі відсутня чітка, а головне загальнознана програма реформування та концепція перспек-

тивного розвитку сільських територій. За таких умов вивчення досвіду провідних країн світу є важливим щонайменше із трьох причин: по-перше, європейські країни мають значних досвід реформування аграрної сфери та політики сільського розвитку, оскільки зіштовхнулися із тими проблемами села, які ми маємо тепер, ще у кінці 60-х років ХХ ст.; по-друге, ними вироблена досить дієва система регулювання процесів сільського розвитку, що знайшло відображення у Спільній аграрній політиці (САП) країн ЄС; по-третє, політика сільського розвитку у ЄС постійно модернізується відповідно до вимог часу, свідченням чого є еволюція її концептуальних засад в останні роки.

Із проблемними аспектами у розвитку сільських територій стикається більшість економічно розвинених країн. Їх існування значною мірою визначається особливостями трансформації галузевої та територіальної структур економіки в умовах переходу від індустріальної до постіндустріальної стадій суспільного розвитку.

За даними федерального відомства з будівництва і регіонального планування Німеччини, скорочення чисельності сільського населення в окремих округах, насамперед Східної Німеччини, може скласти упродовж 2002-2020 р. понад 20% [4, с. 40]. Малозаселені території надзвичайно швидко втрачають населення, у них різко зростає частка осіб старших вікових груп, що посилює економічні проблеми таких регіонів, можливість підтримання у них належного рівня інфраструктури. Через скорочення населення ускладнюються можливості надання базових послуг, погіршується доступність об'єктів обслуговування, втрачається загальна інвестиційна привабливість таких територій для проживання населення.

Взірцем для України у контексті визначення перспектив розвитку сільських територій, подолання стану їх депресивності може слугувати Спільна аграрна політика ЄС. У ній виділяють три становлення: 1) галузева; 2) перерозподільча; 3) територіальна [6, с. 16]. Кожна із них характеризується своїми особливостями взаємовідносин "аграрний сектор – сільські території", специфікою системи заходів стимулювання розвитку сільської місцевості.

Науковий аналіз їх змісту свідчить про те, що у країнах ЄС спостерігається еволюція механізмів підтримки сільського сектора, зокрема зміщення акцентів із вирішення проблем сільського господарства до розв'язання завдань розвитку сільських територій.

Галузева модель була домінуючою у 60-х роках ХХ ст. У ній основна увага приділялася розвитку сільського господарства, переробної ланки, тоді як сільські території розглядалися лише як джерело природних і людських ресурсів.

Відповідно до концептуальних положень перерозподільчої моделі, яка стала пріоритетною у середині 70-х – на початку 80-х років ХХ ст., розвиток аграрного сектора все більше взаємопов'язувався із збереженням сільських територій. Головними

механізмами підтримки сільських проблемних територій є субсидії, дотації, а також система заходів, спрямована на диверсифікацію сільської економіки, на зростання доходів населення за рахунок розвитку позааграрних видів діяльності.

На сучасному етапі у країнах ЄС все більшого визнання набуває територіальна концепція сільського розвитку, яка, на відміну від попередніх концепцій, передбачає визнання сільських територій комплексними утвореннями. Система заходів стимулювання розвитку сільських територій включає не лише, чи навіть не стільки, прямі фінансові дотації, скільки інструменти посилення конкурентоспроможності сільських територій, підвищення їх привабливості для проживання населення, збереження культурних ландшафтів, покращання якості людського капіталу, збереження соціального контролю над територією, перенавчання населення, притік інвестицій в несільськогосподарські види діяльності на селі тощо. Ключовою фігурою стають виробник сільськогосподарської продукції, сільський соціум, сільські території, а не саме сільське господарство.

Відповідно до останньої реформи САП на період 2007-2013 рр. планується запровадити низку взаємопов'язаних інструментів, які об'єднуються у два "стовпи". Другий із них якраз і стосується розвитку сільських територій, зокрема включає заходи для посилення конкурентоспроможності аграрного сектора, збереження довкілля і сільських ландшафтів, підвищення якості життя в сільських місцевостях, диверсифікація сільської економіки тощо.

Отже квінтесенція еволюції САП країн ЄС – це відмова від прямої фінансової підтримки доходів фермерських господарств, сільського господарства як галузі із перенаправленням вивільнених коштів на заходи стимулювання розвитку сільських територій, активізація їх ендегенного потенціалу.

Окремо варто зупинитися на механізмах фінансування заходів стимулювання розвитку сільських територій. Воно здійснюється головню за рахунок європейського фонду гарантій сільському господарству та європейського фонду розвитку сільських територій. Щорічний обсяг фінансування заходів у рамках САП складає 60 млрд. євро, з яких 20% скеровується на фінансування розвитку сільської місцевості [6, с. 15].

Однією з головних вимог, яка практикується у розвинених країнах світу щодо фінансування програм регіонального розвитку, є співучасть органів місцевого самоврядування у таких заходах. Це дозволяє посилити відповідальність місцевих адміністрацій за виконання програмних заходів, поступово долати патерналістські настрої у суспільстві, коли вирішення усіх проблем регіонального та місцевого розвитку покладається винятково на центральні органи влади.

Дуже велику роль у підтримці сільських територій більшості європейських країн відіграє програма Leader+, яка фінансується з європейського фонду регіонального розвитку.

Екстраполяція охарактеризованих вище етапів

еволюції політики щодо розвитку села країн ЄС на український ґрунт свідчить про те, що за відносно короткий період часу в аграрній політиці України чергувалися різні елементи концепцій політики сільського розвитку. Концепція “агроцентризму” чи галузева модель була домінуючою від середини до кінця 90-х років ХХ ст. Аналіз різноманітних цільових програм розвитку українського села, аграрної політики свідчать про те, що її базові постулати посідають вагоме місце у реформуванні сільського сектора і тепер. Попри задекларовані у преамбулі Закону України “Про основні засади державної аграрної політики” цілі щодо порятунку та підтримки сільських територій, змістовне наповнення основних її завдань стосується здебільшого саме аграрної сфери.

Методологічні засади концепції багатофункціональності села, яка набула найбільшого розвитку в Україні на початку ХХІ ст., значною мірою перегукуються із положеннями перерозподільчої моделі реформування аграрної політики ЄС. Вихідні постулати даної концепції знайшли відображення як в Законі України “Про основні засади державної аграрної політики”, так і в “Державній цільовій програмі розвитку українського села на період до 2015 р.”.

Концепція багатофункціональності села досить швидко еволюціонувала у політику сільського розвитку, теоретико-методологічні засади якої були розроблені у наукових працях О. Бородіної, І. Прокопи, О. Павлова, В. Юрчишина. Її головні ідеї, на жаль, ще не набули практичного застосування в Україні.

Науковці Інституту регіональних досліджень НАН України, загалом визнаючи ключові положення політики сільського розвитку, вважають, що визначальним напрямком реформування сільського сектора має стати “...еволюційно-генетичний підхід, сутність якого полягає у визнанні того факту, що вся сукупність соціально-економічних організмів суспільства бере участь у пошуку форм і напрямків розвитку через процеси самоорганізації та саморозвитку” [2, с. 6].

Щодо механізмів і заходів стимулювання розвитку сільських територій, то тут відставання від провідних країн світу є ще більш відчутним. Відразу варто зауважити, що, попри зусилля науковців, існуючу нормативно-законодавчу базу, зокрема

Законів України “Про стимулювання розвитку регіонів”, “Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 р.”, “Державну цільову програму розвитку українського села на період до 2015 р.”, сільські території так і не стали самостійним об’єктом ні державної регіональної політики, ні управління. Чого вартий лише той факт, що за 2006-2011 рр., час дії Закону України “Про стимулювання розвитку регіонів”, державним органам так і не вдалося визначити офіційний перелік сільських депресивних районів.

Відсутність в Україні офіційно визнаних сільських депресивних територій пояснюється недосконалістю законодавчої бази та критеріїв їх ідентифікації. Водночас тут присутні й суб’єктивні моменти. Більшість голів районних державних адміністрацій бояться визнати підпорядковані їм території депресивними, оскільки, у їх розумінні, це означає визнати свою некомпетентність, яка несе в собі загрозу відставки за результатами моніторингу розвитку регіонів. Водночас офіційне визнання сільського району депресивним навпаки дозволяє, по-перше, розробити відповідну програму його “порятунку”, по-друге, претендувати на частину фінансових ресурсів, які виділяються на стимулювання розвитку проблемних територій згідно чинного законодавства.

Науковці та управлінці, особливо колишні, визнають, що Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про стимулювання розвитку регіонів” не містить інноваційних інструментів для вирішення проблем асиметрії розвитку регіонів. Теж стосується і проблем подолання стану депресивності окремих територій у регіонах, оскільки сьогодні немає реальних інструментів для її вирішення, адже програми подолання стану депресивності так і не стали реальністю [5, с. 45].

Невизначеним залишається питання щодо фінансування заходів стимулювання розвитку проблемних територій, у т.ч. й сільських. Законом України “Про внесення змін до Закону України “Про стимулювання розвитку регіонів” передбачено виділяти на підтримку розвитку депресивних територій 0,2% доходної частини державного бюджету України. Закон набув чинності із 1 січня 2006 р., проте жодного разу визначений у ньому обсяг фінансових ресурсів на стимулювання розвитку депресивних територій не виділявся (табл. 1).

Таблиця 1

Обсяги фінансування заходів із стимулювання розвитку депресивних регіонів України

	Обсяги фінансування					
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Доходна частина державного бюджету, млрд. грн.	127,5	157,3	231,9	239,2	257,1	314,6
Обсяг передбачених законодавством коштів, млн. грн.	255,0	314,6	463,9	478,4	514,1	629,2
Обсяг реально виділених коштів, млн. грн.	-	100,0	150,0	-	-	-

Така ж ситуація і з розподілом фінансових ресурсів, які направляються на реформування села у “Державній цільовій програмі розвитку українського

села на період до 2015 р.”. На фінансування розділу даної програми “Розвиток соціальної сфери села та сільських територій” передбачається направити лише

16,5% загального фінансування, а на розвиток аграрного ринку – 41%. На розв'язання проблем сільських депресивних територій взагалі передбачається виділити лише 0,4% загального обсягу фінансових ресурсів, передбачених на виконання даної цільової програми. Не фінансуються насамперед ті заходи програми, які пов'язані із вирішенням найбільш гострих проблем села, зокрема програми подолання їх депресивності, відшкодування витрат на будівництво закладів соціальної інфраструктури (житло і т.п.) для молодих спеціалістів тощо.

Як уже зазначалося, у країнах ЄС фінансування заходів стимулювання розвитку сільських територій здійснюється із відповідних фондів. В Україні досі відсутній державний фонд регіонального розвитку, не кажучи вже про спеціальні фонди, зорієнтовані на надання фінансової підтримки саме сільським територіям.

Створення державного фонду регіонального розвитку було передбачено проектом Закону України "Про засади державної регіональної політики", який тривалий час обговорювався у середовищі науковців і практиків. У зазначеному проекті закону визначені джерела його наповнення, найбільш реальним із яких є 5% відрахування від податку на прибуток підприємств. За даними Міністерства фінансів України, податок на прибуток підприємств у 2011 р. склав 54,7 млрд. грн. З урахуванням запропонованої норми тільки за рахунок цього податку на стимулювання розвитку проблемних територій, у т.ч. й сільських, можна було б скерувати 2,7 млрд грн.

В іншому проекті Закону України "Про сільське господарство" пропонується створити фонд підтримки сільського господарства, який має формуватися за рахунок: а) коштів, одержаних від оподаткування надприбутків (одержаних понад встановлену норму прибутку) підприємств різних галузей економіки; б) тимчасових відрахувань від обсягу реалізації продукції, робіт і послуг з усіх господарюючих суб'єктів економіки. Розмір і порядок відрахування встановлюються нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України.

Суттєво фінансові можливості сільських громад могли б зрости за рахунок перегляду норм міжбюджетних відносин, зокрема зарахування до

місцевих бюджетів вищої від нинішньої частки доходів із податку фізичних осіб, плати за землю, транспортні засоби тощо.

Оскільки сільські території до цього часу так і не стали самостійним об'єктом державного управління, доцільним є створення або Державного агентства з розвитку сільських територій [3, с. 270], або спеціального комітету сільського розвитку [7, с. 52]. Їх має очолювати віце-прем'єр міністр України. Головним функціональним призначенням таких інституцій є координація зусиль держави, приватного бізнесу, органів місцевого самоврядування, спрямованих на вирішення найбільш гострих проблем сільських територій.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Аналіз трансформаційних процесів у розвитку сільських територій, реформування аграрної політики України, змісту державних цільових програм розвитку українського села, свідчить про те, що в нашій державі немає адекватних вимогах часу механізмів стимулювання розвитку не лише проблемних, а взагалі сільських територій. На відміну від країн ЄС в Україні: 1) відсутні фонди підтримки розвитку сільського сектора; 2) немає чітко визначених джерел стимулювання розвитку сільських проблемних територій; 3) недосконала нормативно-законодавча база, яка не дозволяє, наприклад, визначити перелік сільських депресивних територій; 4) відсутня єдина, чітка концепція розвитку сільських територій на перспективу; 5) неефективно залишається практика підтримки сільського господарства, яка фактично перетворюється у дотування потужних агрохолдингів замість підтримки фермерських господарств і сільських територій; 6) відсутня чітка взаємозалежність між розвитком сільського господарства і розвитком сільських територій.

Розв'язання ключових проблем розвитку сільських територій продовжує залишатися важливим науково-практичним завданням, що визначає широке коло перспективних досліджень у даній галузі – від обґрунтування концептуальних засад політики сільського розвитку до подолання стану депресивності окремого сільського району.

Список використаних джерел:

1. Барановський М.О. Проблеми та перспективи розвитку сільських територій (порівняльний аналіз на прикладі країн пострадянського простору) / М.О. Барановський // *Географія. Економіка. Екологія. Туризм : Зб. наук. праць [за ред. І.В. Смаля]. – Ніжин: Видавництво НДУ імені Миколи Гоголя. – 2010. – Вип. 4. – С. 22-39.*
2. Борщевський В.В. Сучасні проблеми розвитку сільських територій України та концептуальні підходи до їх вирішення / В.В. Борщевський // *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Сучасні проблеми розвитку сільських територій: [зб. наук. праць] / НАН України. Інститут регіональних досліджень; редкол.: В.С. Кравців (відп. ред.). – Львів, 2011. – Вип. 6 (92). – С. 3-9.*
3. Павлов О.І. Сільські території України: функціонально-управлінська модель: [монографія] / О.І. Павлов. – Одеса: Астропринт, 2009. – 344 с.
4. Развитие сельских территорий в Германии: [информационные материалы] / Выпуск. ред. С. Вебер. – М., 2010. – 156 с.
5. Регіональна політика: правове регулювання. Світовий та український досвід / Василь Куйбіда, Анатолій Ткачук, Тетяна Забуковець-Ковачич [за заг. ред. Р. Ткачука]. – К.: Леста, 2010. – 224.
6. Спільна аграрна політика Європейського Союзу: можливості та виклики для України: [аналітична доповідь]. – К.: НІСД, 2011. – 19 с.

7. Теорія, політика та практика сільського розвитку: [монографія] / за ред. д-ра економ. наук, чл.-кор. НАНУ О.М. Бородіної, д-ра економ. наук, чл.-кор. УААН І.В. Прокопи. – К.: Інститут економіки і прогнозування НАНУ, 2010. – 376 с.

УДК 332.33(477.41)

Валентина Нагірна

ЗЕМЛЯ СТОЛИЧНОЇ ОБЛАСТІ ЯК СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИЙ І ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ РЕСУРС: НАПРЯМИ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ

У статті виявлено особливості використання земельних ресурсів у столичній Київській області. Дано аналіз змін у структурі земельного фонду. Визначено основні фактори, що впливають на використання земель: природна родючість ґрунтів, розташування земельних ділянок щодо м. Київ, розвиток транспортної інфраструктури, кон'юнктура ринку. Показано територіальні відмінності у грошовій оцінці земель. Обґрунтовано напрями раціонального використання земельних ресурсів у регіональному вимірі. Значна увага приділена територіям і об'єктам природно-заповідного фонду, розширенню природоохоронних земель в області, особливо навколо екологічно небезпечних об'єктів.

Ключові слова: земельні ресурси, столична область, грошова оцінка, екостан, використання земель, територіальні відмінності, сільськогосподарський ресурс.

Валентина Нагірна. ЗЕМЛЯ СТОЛИЧНОЇ ОБЛАСТІ ЯК СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИЙ І ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ РЕСУРС: НАПРАВЛЕННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ. В статті виявлені особливості використання земельних ресурсів в столичній Київській області. Дан аналіз змін у структурі земельного фонду. Определены основные факторы, влияющие на использование земель: естественное плодородие земли; местоположение земельных участков по отношению к г. Киеву; развитие транспортной инфраструктуры, конъюнктура рынка. Показаны территориальные отличия в денежной оценке земель. Обоснованы направления рационального использования земельных ресурсов в региональном измерении. Значительное внимание уделено территориям и объектам природно-заповедного фонда, расширению природоохранных земель в области, особенно вокруг экологически опасных объектов.

Ключевые слова: земельные ресурсы, столичная область, денежная оценка, экосостояние, использование земель, территориальные отличия, сельскохозяйственный ресурс.

Valentyna Nahirna. LAND OF THE METROPOLITAN REGION AS AGRICULTURAL AND TERRITORIAL RESOURCE: DIRECTIONS OF MANAGEMENT. The article reveals the features of land use in the metropolitan Kiev region. The analysis of changes in the land structure is given. The main factors influencing the use of land in the metropolitan region: natural fertility of the land; location of land to the city of Kyiv; development of transport infrastructure, the State of the market. Territorial differences in the monetary land valuation of Kyiv region are shown. The directions of land resources management in the regional dimension are grounded. Great attention is paid to the territories and nature reserves, increase environmental lands in each administrative region of the area, especially around the ecologically dangerous objects.

Key words: land resources, metropolitan region, monetary valuation, ecological situation, land use, territorial differences, agricultural resource.

Актуальність дослідження. Земля столичної області завжди була й залишається важливим об'єктом суспільно-географічних досліджень. Виявлення та аналіз змін, що відбуваються у використанні землі за умов реформування земельних відносин, потребують комплексного підходу у вивченні цих процесів і детальних регіональних досліджень. Вартість столичної землі і напрями її використання мають істотні територіальні відмінності. Вони зумовлюються не стільки природними чинниками, зокрема родючістю ґрунтів, скільки залежать від місцеположення земельних ділянок по відношенню до столиці, кон'юнктури ринку. Земля все більше стає економічним ресурсом, впливає на всі сфери суспільного життя у столичній області. Результати дослідження є важливим підґрунтям при обґрунтуванні напрямів раціонального використання ресурсів та підвищення їх інвестиційної привабливості.

Вивченість проблеми. Серед наукових розробок, присвячених земельним ресурсам, переважають праці економістів-аграрників, науковців сільськогосподарського профілю. В останніх дослідженнях таких авторів, як Трегобчук В.М., Мартин А.Г., Будзяк В.М., Пасхавер Б.Й., Новаковський Л.Я.,

Ніколаєнко Т.С., Медведєв В.В., Добряк Д.С. та ін. основна увага зосереджена на соціально-економічних та екологічних проблемах реформування земельних відносин. Великий внесок в розроблення методичних основ грошової оцінки земель в Україні і зокрема у Київській області зробили Дехтяренко Ю.Ф., Лихогруд М.Г., Канах О.П., Матушевич Ю.М., Палеха Ю.М. Є чимало географів, які досліджували земельні ресурси в регіональному вимірі – Пістун М.Д., Гриневецький В.Т., Позняк С.М. та ін.

Виклад основного матеріалу. Земля Київської столичної області є особливо цінним ресурсом для створення її економічного потенціалу, продовольчого забезпечення, розвитку багатьох життєво важливих видів господарської діяльності. Водночас це є територіальний базис для розселення населення, розміщення виробничих і соціальних об'єктів, створення повноцінного життєвого середовища. Завдяки використанню земельних ресурсів в області формується близько 90 % обсягу продовольчого фонду та 70 % товарів народного споживання [3]. Київська область, маючи доволі сприятливі ґрунтово-кліматичні умови, розвинену транспортну інфраструктуру і, що особливо важливо, величезний попит на продукцію сільського господарства столичних мешканців, традиційно займає одне з провідних